

Vannkraft

Leter etter lovbrudd i Lyse-avtale: – Den endelige slutten på hjemfallsretten i Norge

Ullensvang kommune fikk ikke innsyn i fire dokumenter om avtalen som gjorde det mulig for Hydro å unngå hjemfall på Røldal-Suldal kraftanlegg. Nå har de klaget til departementet.

Hydro har ni kraftverk i Røldal Suldal-vassdraget som ble lagt inn i det nyetablerte selskapet Lyse Kraft. Dermed unngikk Hydro hjemfall på kraftverkene. (Foto: Hydro)

Björg Davidsen

Publisert 12. juli 2024, kl. 05.01

– Etableringen av Lyse Kraft DA gjorde det mulig for Lyse og Hydro å beholde all kraftproduksjonen istedenfor at det hjemfaller til det offentlige, sier ordfører i

Ullensvang kommune, Roald Aga Haug (Ap).

– Hvis dette er lov, er det den endelige slutten på hjemfallsretten i Norge. Ingen kraftverk vil hjemfalle til staten når det er mulig å gjøre dette.

Det var i 2022 at Røldal-Suldal kraftanlegg (RSK) egentlig skulle ha hjemfalt staten, ettersom det da var 60 år siden vannkraftverkene åpnet.

Men i oktober 2020 ble det kjent at Hydro og det offentlig-eide kraftselskapet Lyse skulle slå sammen vannkraftproduksjonen og starte kraftselskapet Lyse Kraft DA.

Denne avtalen var formelt på plass 1. januar 2021. Avtalen gjør at Hydro unngår at staten tar over eierskapet til kraftverkene i Røldal og Suldal.

Les også

Passerte 100 millioner: Revisorkostnadene opp 30 prosent på ett år

Undersøker om det er gjort lovbrudd – fikk avslag på innsyn

22. april i år ba Ullensvang kommune om innsyn i dokumenter som dreide seg om omgjøringen av konsesjonsvilkårene for RSK ved overdragelse til Lyse Kraft.

– Vi undersøker om det kan ha vært gjort lovbrudd i disse avtalene. Derfor ønsker vi oss fullt innsyn her.

Kommunen fikk avslag på innsynskravet. Begrunnelsen til Energidepartementet er at dokumentene inneholder forretningsforhold som er av konkurransemessig betydning, og som derfor bør holdes hemmelig.

– Dette skyldes at spredning av opplysningene vil kunne føre til økonomiske tap for virksomhetene enten direkte eller ved at konkurrenter utnytter opplysningene, skriver energidepartementet i avslaget.

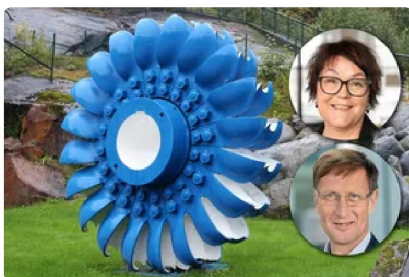
Nå har kommunen sendt inn klage på dette avslaget. Ullensvang kommune mener begrunnelsen om at dokumentene inneholder forretningsmessig sensitiv

informasjon er «søkt».

– Vi stusser veldig på at de holder dette hemmelig, sier Haug.

Kommunen mener det ikke er et rettsgrunnlag for å kunne holde dokumentene hemmelig, og mener at avslaget bryter med hovedregelen i offentlighetsloven.

– Det er veldig merkelig at kommunene ikke skulle få innsyn. Det skaper bare masse uheldige oppfatninger hos vertskommunene og allmennheten. Vi håper regjeringen kan gi oss innsyn i hva som er det rettslige grunnlaget for at Lyse kunne gjøre dette. Det er et legitimt behov for oss å kjenne til de dokumentene fullt ut.

Les også

Trakk seg på grunn av prisen – slik ble kraftaksjene solgt uten budkamp

– «Arvesølvet» er blitt internasjonal handelsvare

– Vi ønsker å finne sannheten. Vi mener at det som har skjedd er helt i strid med intensjonen bak hjemfallsinstituttet. Det har nok vært dyktige lobbyister i kraftselskapene som har fått staten til å godkjenne denne ordningen, sier Haug.

Han mener det er stat, kommuner og fylkeskommuner som er de store taperne her.

– Regjeringen og Stortinget kan ikke ha visst rekkevidden av hva de har gjort. Dette fører til enorme milliardgevinster for kraftprodusentene og et tilsvarende tap for det offentlige.

Ettersom denne avtalen kan fortsette å løpe til evig tid, er det vanskelig å si nøyaktig hvor stort tapet er. Ordføreren sier imidlertid at det dreier seg om milliardbeløp hvert år.

Haug mener at denne avtalen mellom Hydro og Lyse også muligens kan gjøre det samme mulig – også for utenlandske aktører.

– Vi har jo også hjemfallsretten for å sikre at kraften skal være norsk eid. I realiteten kan private aktører eie en tredjedel, men i denne «konstruksjonen» har hele Røldal/Suldal-kraft blitt en slik del. Staten har gitt bort en verdifull del av det norske «arvesølvet». Vi frykter at RSK sine anlegg i fremtiden like godt kan bli utenlandsk eid. Ingenting hindrer det nå slik vi vurderer det, sier Haug og legger til;

– «Arvesølvet» er blitt internasjonal handelsvare, stikk i strid med intensjonen bak hjemfallsinstituttet som skulle sikre norsk natur og fossefall mot nettopp det.

Lyse Kraft har «absolutt ikke» noe å skjule

Administrerende direktør i Lyse Kraft, Bjørn Honningsvåg, sier at det er vanlig at dokumenter unntas offentlighet som følge av konkurransesensitiv informasjon.

– Vi er opptatt av å dele det som deles kan med vertskommunene som ønsker det, sier han.

Honningsvåg mener at transaksjonen mellom Lyse og Hydro om opprettelsen av Lyse Kraft DA står på «trygg juridisk grunn».

– Kommunen visste også at Hydro jobbet med alternative eierskapsløsninger, så det burde ikke være noen overraskelse at dette kom.

– Noen dokumenter som er av konkurransesensitiv og kommersiell art unntas offentlighet. Dette er helt normalt, sier administrerende direktør i Lyse Kraft Bjørn Honningsvåg. (Foto: Haakon Barstad)

– Ullensvang kommune frykter at man nå også har gjort det mulig for utenlandske aktører å gjøre det samme som Hydro og Lyse gjorde i denne saken. Har man det?

– Nei, det var nettopp det motsatte som var hensikten da Stortinget i 2008 endret loven for å komme i samsvar med EØS-retten, nemlig å bevare et sterkt offentlig eierskap til vannkraftressursene. I dag er det et krav i lovverket at minst to tredjedeler av kapitalen og stemmene skal eies av det offentlige. Derfor er ordførerens frykt er fullstendig ubegrunnet, sier Honningsvåg.

– Ullensvang kommune undersøker om det kan ha vært gjort lovbrudd i disse avtalene. Er det noe dere skjuler i de fire dokumentene som de ikke fikk innsyn i?

– Absolutt ikke. Vår vurdering er som sagt at den transaksjonen står på veldig trygg juridisk grunn. Alle offentlige tillatelser er gitt av Energidepartementet. Denne problemstillingen som blir tatt opp av kommunen nå har allerede vært tatt opp i to representantforslag på Stortinget, og blitt vurdert av departementet uten at konklusjonene er endret.

Honningsvåg er uenig i at kommunen ikke får innsyn skaper uheldige oppfatninger hos vertskommunene og allmennheten.

– Noen dokumenter som er av konkurransesensitiv og kommersiell art unntas offentlighet. Dette er helt normalt, og vi har lagt vekt på en tett og god dialog med Ullensvang kommune. Det er for øvrig Energidepartementet som tar endelig stilling til hva som skal unntas offentlighet, men med mulighet for oss til å gi innspill, sier han.

Les også

Denne trioen har hatt en knallvår i kraftmarkedet – tjener langt over normalen

– Kommunen sitter igjen med akkurat det samme som de gjorde før

At avtalen mellom Lyse og Hydro har bidratt til enorme tap for kommunen, kan heller ikke Honningsvåg se.

– Kraftverkene ligger der de ligger. Denne transaksjonen fører ikke til at det endres. Kommunen sitter igjen med akkurat det samme som de gjorde før, gjennom kraftbeskatningen, og de konsesjonsbaserte ordningene.

Honningsvåg sier også at Lyse ikke har drevet med lobbyisme i forbindelse med denne avtalen.

– Det politiske handlingsrommet var i realiteten veldig lite.

Vannfallsrettighetsloven paragraf 10 slår fast at man har rett til å få omgjort konsesjonen så sant kravene til offentlig eierskap er oppfylt. Lysekonsernet, som er offentlig eid, eier om lag 3/4 av selskapet, sier han.

Til slutt vil Honningsvåg understreke at han, siden oppstarten av Lyse Kraft, har lagt vekt på å ha en tett og god dialog med vertskommunene.

– Så får vi ha respekt for at vi har ulike roller å ivareta. At kommunen velger å ettergå det som er gjort, er deres fulle rett. Vi vil i hvert fall legge opp til et fortsatt

godt samarbeid, og vi håper de også vil gjøre det til tross for at vi har litt forskjellige syn i enkelte spørsmål.

Aasland fikk spørsmål om avslaget på innsyn

Etter at Ullensvang kommune fikk avslag på innsynsforespørselen sin, har også Rødts Sofie Marhaug stilt spørsmål til energiminister Terje Aasland om han vil gi politiske beslutningstagere i berørte kommuner innsyn i dokumenter vedrørende omgjøringen av konsesjonsvilkårene.

– Og hvis ikke: Hvordan kan statsråden forsvare dette ut ifra demokratiske prinsipper om åpenhet, gjennomsiktighet og opplyste beslutningstagere? spør Marhaug.

Aasland ønsker ikke å svare på spørsmålet.

– Jeg kan ikke forskuttere resultatet av klagebehandlingen, men kan forsikre om at klagesaken behandles på vanlig måte, skriver han i svaret.

(Vilkår)

Les også

Trakk seg på grunn av prisen – slik ble kraftaksjene solgt uten budkamp

Les også

– Vannkraften kan redde effektbalansen – igjen

Les også

Hydrogenprodusentene skaper kø i nettet – dette må til for at de skal bruke den reserverte kapasiteten

Lyse Kraft DA

Bjørn Honningsvåg

Røldal-Suldal

Publisert 12. juli 2024, kl. 05.01 Oppdatert 12. juli 2024, kl. 05.01

 Kopier lenke

 Bli varslet

Norges ledende nyhets- og analysebyrå om og for kraftbransjen

Europower er underlagt Redaktørplakaten, og arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Europower AS er en del av mediekonsernet DN Media Group AS. Blant andre Dagens Næringsliv, Recharge, Upstream og Hydrogen Insight er våre søsterpublikasjoner.

Ansvarlig redaktør og daglig leder

[Ole Petter Pedersen](#)

[Informasjon](#)

[Annonsering](#)

[Om oss](#)

[Hjelp](#)

[Kontakt oss](#)

[Vilkår](#)

[Personvern](#)

[FAQ](#)

[Personvern](#)

[Informasjonskapsler](#)

[Innstillinger for informasjonskapsler](#)

[Åpenhetsloven](#)

[Følg oss](#)

[Facebook](#)

[X \(Twitter\)](#)

[Linkedin](#)

[Instagram](#)

 dn media group

Europower arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.